

АЗ И ДРУГИТЕ И МАГИЯТА ДА БЪДЕШ СЕБЕ СИ

*Човекът е бездна, в която още никой не е успял да проникне.
Ивайло Петров*

*Имаме шанса да влезем в контакт с други лични светове
и да чуем собствения си глас.
Ана Халприн*

В днешния глобализиращ се свят все повече се говори за демокрация и толерантност, за зачитане правата на човека и в частност правата на детето. Съвременните деца, все по-освободени в условията на излизането от пелените на старите догми (тоталитарни, авторитарни и пр.) общество, се нуждаят от нов тип възпитание, изграждащо съзнателни, независими и съзидателни личности, със собствено мнение и активна гражданска позиция, с уменията да упражняват правото си на свободен избор и същевременно достатъчно съвестни, за да поемат отговорност за своите действия. Единствено такава актуална форма на възпитание ще помогне на младите хора да не се объркат сред изобилието от възможности и мнения в модерния свят, да не се превръщат в жертви на технологичния напредък, в затыпяващи потребители на стоки и услуги, а да разполагат с необходимата подготовка, за да поемат сами по пътя на живота си и да избират посоката с увереност в собствените сили.

Тази картина на съвременното общество и така поставените цели и задачи пред възпитанието предполагат актуализиране на понятията, залегнали в сърцевината на новите концепции за свободно възпитание. Тези понятия гравитират главно около идеите за Аза и формирането на неговата идентичност, за положителните и отрицателните аспекти на неговата проява (от егоизъм към асертивност и толерантност), за свободата на избора и себerealизацията, за междуличностните отношения и техните модели, за сътрудничеството и екипната работа в процеса на възпитание.

Естествено е този обзор да започне от изясняването на основните понятия. В рамките на концепцията за Аз-идентичността са налице термините: *его*, *индивид*, *индивидуалност*, *личност*, *егоизъм*, *егоцентризъм*. Интересно е как те са определени в речниците:

Его: „Аз, собствената ми личност“ [3].

Егоизъм: „себелюбие, себичност“ [3].

Егоцентризъм: „крайна форма на егоизма и индивидуализма, поставяне на личното „аз“ над всичко и всички“ [3].

Индивид: „1. Отделен човек, неповторима личност по отношение на останалите хора 2. Биол. Всеки самостоятелно съществуващ жив организъм, отделен екземпляр“ [3].

Индивидуалност (индивидуалитет): „1. Съвкупност от отличителните качества на нещо. 2. Индивид“ [3].

Личност: „1. Човекът като индивид, лице с присъщите му духовни качества... 2. Човекът от гледище на характера, поведението, общественото си положение“ [2].

От прегледа на тези понятия става ясно, че в речниците често думите *его, личност, индивид, индивидуалност, човек* се приемат за синонимни. Независимо от това краткият обзор на част от основните теории в психологията води до заключението, че тези понятия далеч не се препокриват, а се употребяват в строго определени рамки.

В психологическата литература е прието с термина „индивид“ да се обозначава всеки отделно съществуващ жив организъм (човешки или не), т.е. там се възприема втората от посочените речникови дефиниции. Индивидът е носител на личностните качества, които изграждат индивидуалността, т.е. индивидуалността в психологията е съвкупността от характерните индивидуални качества и свойства, отличаващи личностите една от друга. Същевременно, индивид и личност не се препокриват като значение – индивид е всеки човек, независимо от степента на своята осъзнатост и развитие, докато личността е резултат от процесите на възпитание и самовъзпитание. Затова не се приемат за личности хора с тежки увреждания на функциите на висшата нервна система или психически отклонения, които не им позволяват да осъзнаят своята индивидуалност.

